

DOS & DON'TS

voor 'Beleid, strategieën en netwerken' voor
Onderwijs in ondernemen en
ondernemerschap & de 'World of Work'

AANLEIDING

‘Innovatie en creativiteit (inclusief ondernemerschap) op alle onderwijs- en opleidingsniveaus bevorderen’ - dit is strategische doelstelling 4 binnen het ‘strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding’ (‘ET 2020’) (2009/C 119/02). Dit document volgt de overeenkomst voor Europese samenwerking met het oog op de strategische doelstellingen, gebruik van Europese programma’s, vooral op het terrein van leven lang leren, de ontwikkeling en het gebruik van gemeenschappelijke referentiemiddelen en -methodes, periodieke controle, etc.

Op basis van deze achtergrond heeft het Comenius-netwerk ‘Entrepreneurship Education and the World of Work – EE&WoW’ een aantal descriptoren ontwikkeld die betrekking hebben op relevante items voor de **‘Dos & Don’ts’** van effectief onderwijs in ondernemendheid en ondernemerschap.

Deze Dos & Don’ts beslaan drie verschillende themagebieden: ‘Ondernemersgeest’, ‘Loopbaanvaardigheden en transitie’ en ‘Beleid, strategieën en netwerken’ en zijn in twee documenten uitgegeven.

Dit document gaat over ‘Beleid, strategieën en netwerken’ en is ontwikkeld door een werkgroep van het Comenius-netwerk ‘EE & WoW’ met partners uit de landen Oostenrijk, Bulgarije, Denemarken, Griekenland, Italië, Spanje, Zweden, Nederland en Turkije.

Het is een hulpmiddel voor politici en professionals op het gebied van onderwijs, voor zelfevaluatie op het gebied van ‘Onderwijs in ondernemendheid en ondernemerschap’ (OO) en ‘Onderwijs gericht op loopbaanontwikkeling’ (OL) met de nadruk op de eisen en wensen van de ‘World of Work’.

Met behulp van de volgende niveaus kan worden ingevuld in hoeverre de items zijn uitgevoerd:

- 1 in het geheel niet
- 2 overwogen, maar nog niet ontwikkeld
- 3 in ontwikkeling
- 4 ten dele uitgevoerd
- 5 uitgevoerd

Het hulpmiddel is onderverdeeld in 12 categorieën om een holistisch perspectief te bieden op alle relevante kwesties van OO/OL. Het hulpmiddel omvat een overzicht met alle 12 categorieën met 68 Dos en 35 Don’ts en tevens voor een aantal categorieën die van specifiek belang zijn, voor gebruik op nationaal, regionaal of lokaal niveau en tevens op scholen of andere onderwijsinstellingen.

DOS & DON'TS

voor 'Beleid, strategieën en netwerken' voor Onderwijs in ondernemen en ondernemerschap & de 'World of Work'

CATEGORIE 1: DOELSTELLINGEN

De nationale doelstelling en het oogmerk van 'Onderwijs in Ondernemendheid Ondernemerschap' (OO) en 'Onderwijs gericht op loopbaanontwikkeling' (OL) is afgeleid van de 4e prioriteit en de 7e key competence van het Europese programma 'Onderwijs en Opleiding 2020': 'gevoel voor initiatief en ondernemerschap' uit het Europese referentiekader. OO/OL richt zich op het ontwikkelen van vaardigheden en competenties die nodig zijn om leerlingen voor te bereiden op een snel veranderende en uitdagende wereld.

Onderwijs in Ondernemendheid en Ondernemerschap is een holistische aanpak die activiteiten beslaat zowel binnen als buiten de school en die bestaat uit activiteiten in brede en enge zin, van persoonlijke, sociale competenties en loopbaanvaardigheden (CLV) tot het vermogen om een bedrijf op te richten en het verwerven van de vaardigheden en opvattingen van een ondernemer.

In de volgende tekst betekent 'OO' altijd het geheel van 'OO/OL/CLV' samen.

In hoeverre uitgevoerd:

- 1 in het geheel niet
- 2 overwogen, maar nog niet ontwikkeld
- 3 in ontwikkeling
- 4 ten dele uitgevoerd
- 5 uitgevoerd

1. Er is sprake van een nationale politieke overeenstemming en interpretatie van de visie van Europa 2020, en in het bijzonder voor OO.
2. Het nationale beleid, de strategieën en het bestuur met betrekking tot OO zijn aangepast aan de behoeften en eisen van de hedendaagse maatschappij en van het onderwijssysteem en tevens aan de behoeften en eisen van de 'World of Work'.
3. OO omvat alle leeftijdsgroepen beginnend bij de eerste fase van het onderwijs tot aan tertiair onderwijs en volwassenenonderwijs en stimuleert vooruitgang in vaardigheden met behulp van onderwijsmethoden en activiteiten zowel binnen als buiten de schoolse formele leeromgeving.
4. OO-strategieën en -beleid beslaan alle aspecten en dimensies zoals de ontwikkeling van talenten en het potentieel van individuen, loopbaanvaardigheden, kennis, vaardigheden en opvattingen t.b.v. het ondernemerschap en het oprichten van bedrijven.
5. De overheid biedt richtlijnen voor het implementeren en uitvoeren van OO in nationale onderwijswetten en curricula.
6. Nationale onderwijswetten bieden richtlijnen en hulpmiddelen die schoolbesturen in staat stellen om OO/OL op school continu te ontwikkelen en te evalueren.
7. Op nationaal en/of regionaal niveau bestaat er een evaluatieprocedure voor het nastreven en bereiken van doelen met betrekking tot OO

1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

1. Beschouw OO niet als facultatieve activiteit die alleen van belang is voor geïnteresseerden.
2. Maak van OO-activiteiten geen vrijblijvende initiatieven zonder basis in beleidsdocumenten.
3. Beschouw OO niet als een onderwijsactiviteit die alleen gericht is op bedrijfskunde en economie.

CATEGORIE 2: DOELGROEPEN

OO-strategieën, -beleid en -bestuur zijn verankerd in en krijgen ondersteuning van scholen, netwerken en bedrijven die overal aanwezig zijn in het leven van kinderen en jonge volwassenen. Doelgroepen van OO-activiteiten zijn bijv. docenten, ouders, loopbaanbegeleiders, schoolhoofden, jongerenwerkers, trainers en beroepsadviseurs, alle OO-activiteiten zijn vooral gericht op kinderen, jongeren, leerlingen binnen en buiten school en formeel onderwijs.

In hoeverre uitgevoerd:

- 1 in het geheel niet
- 2 overwogen, maar nog niet ontwikkeld
- 3 in ontwikkeling
- 4 ten dele uitgevoerd
- 5 uitgevoerd

1. Strategieën, beleid en bestuur met betrekking tot OO zijn gericht op alle doelgroepen die relevant zijn voor effectieve OO-procedures en -processen.
2. Als directe doelgroepen zijn alle leeftijdsgroepen, leerlingen en personen in alle levensfasen en levenssferen, op de 'World of Work' gedefinieerd.
3. Alle indirecte doelgroepen die relevant zijn voor OO-activiteiten, bijv. docenten, trainers, beroepsadviseurs, loopbaanbegeleiders, jongerenwerkers etc. zijn vastgesteld.
4. OO wordt ontwikkeld in samenwerking met lokale netwerken voor elke school en regio zodat OO tot stand komt in samenhang wensen en eisen van (regionale) samenleving en arbeidsmarkt.

1. Richt het onderwijs niet op één enkele doelgroep of groep belanghebbenden.
2. Richt OO-activiteiten niet alleen op onderwijsactiviteiten binnen het gebied van economisch of beroepsonderwijs.
3. Richt OO-activiteiten niet alleen op bepaalde onderdelen van scholen of onderwijs.

Onderwijs in ondernemendheid en ondernemerschap is erop gericht om algemene competenties en loopbaanvaardigheden te ontwikkelen en stimuleren zoals initiatief nemen, verantwoordelijkheid tonen, zelfkennis, problemen oplossen en het omzetten van ideeën in daden. OO is gericht op het ontwikkelen van nieuwsgierigheid, zelfvertrouwen, creativiteit en de moed om risico's te nemen. OO stimuleert ook vaardigheden voor ondernemers zoals het maken van beslissingen, communicatie en samenwerking. OO is bedoeld om leerlingen te ondersteunen bij het ontwikkelen van deze vaardigheden en opvattingen die ondernemerschap en innovatief denken stimuleren. Dit vergroot de kansen van leerlingen om een bedrijf op te starten en te leiden, maar ook om de leiding over hun eigen leven en loopbaan te nemen. Ondernemersvaardigheden zijn waardevol op de werkvloer, in de maatschappij en in de verdere opleiding en het onderwijs.

In hoeverre uitgevoerd:

- 1 in het geheel niet
- 2 overwogen, maar nog niet ontwikkeld
- 3 in ontwikkeling
- 4 ten dele uitgevoerd
- 5 uitgevoerd

1. Ondernemerscompetenties (moed, innovatie, problemen oplossen, creativiteit, leervaardigheid, risico's nemen etc.) worden ondersteund en gestimuleerd via adequate onderwijsmethoden vanaf een vroeg stadium.
2. De ondernemersgeest en -opvattingen die in een vroeg stadium worden aangemoedigd worden in het vervolgonderwijs versterkt en hier worden praktische vaardigheden aangeleerd als aanvulling op de ondernemersgeest.
3. Strategieën, beleid en bestuur met betrekking tot OO omvatten een breed scala aan competenties die elementen vormen van OO, zoals zelfkennis, loopbaanvaardigheden en intrapreneurscompetenties.
4. Strategieën, beleid en bestuur met betrekking tot OO maken deel uit van algemeen onderwijs op alle gebieden, op primair en secundair niveau.
5. Strategieën, beleid en bestuur met betrekking tot OO zijn gericht op alle gebieden en onderdelen van het beroepsonderwijs en zijn gericht op de doelen en inhoud van het beroepsonderwijs.
6. Ondernemersvaardigheden stimuleren de eigen interesses en drijfveren van een individu en bieden motivatie, initiatief en permanente ondersteuning voor het ontwikkelen van alle relevantie competenties voor ondernemersgeest.

 1 2 3 4 5

 1 2 3 4 5

 1 2 3 4 5

 1 2 3 4 5

 1 2 3 4 5

 1 2 3 4 5

1. Behandel OO niet alleen door middel van methodes met alleen boeken, pen en papier.
2. Organiseer OO-activiteiten niet alleen binnen school.
3. Stop of straf niet als iemand een fout maakt.
4. Denk en/of zeg niet dat iets onmogelijk zou zijn.

CATEGORIE 4: INHOUD EN METHODES

Ondernemerschap en ondernemendheid moet in alle relevante curricula worden opgenomen, in onderwijs gericht op loopbaanontwikkeling en in de cursusplannen van scholen, waarbij rekening wordt gehouden met de volgende aspecten:

- Nadruk op vooruitgang en ontwikkeling, continuïteit.
- Bruggen creëren van de ene fase naar de andere.
- Meeloopstages.
- Het aanspreken van alle talenten, mogelijkheden en interesses van personen.
- Van elkaar leren.

In hoeverre uitgevoerd:

- 1 in het geheel niet
- 2 overwogen, maar nog niet ontwikkeld
- 3 in ontwikkeling
- 4 ten dele uitgevoerd
- 5 uitgevoerd

1. Na de ontwikkelfase van het project is het administratieve gedeelte van het project eenvoudig uit te voeren.
2. De inhoud van een project bevat vaak de onderwerpen of deelonderwerpen van OO en vermelden direct de implementatiestrategieën van OO.
3. De OO-activiteiten die worden uitgevoerd door verantwoordelijke personen en belanghebbenden volgen hetzelfde traject als de beleidsstrategieën van de overheid.
4. De periode waarin een bedrijf wordt opgericht wordt uitgevoerd met gedetailleerde feasibility-rapporten en ondersteunende argumenten die volledig onder toezicht staan van bevoegde beambten.
5. OO-activiteiten worden ondersteund met andere middelen door lokale en regionale autoriteiten die niet konden worden meegenomen door de projectpartners.
6. Tijdens het toepassen van leer- en simulatieactiviteiten zoeken OO-projecteigenaars ondersteuning van aangesloten overheidsinstanties met projectformulieren om de stappen zorgvuldig te beheren en te volgen.
7. De inhoud en methoden met betrekking tot OO zijn onderwijselementen van de opleiding van docenten en andere betrokken personen en belanghebbenden voor OO.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

1. Onderschat niet wat het belang is van het implementeren van een strategie voor loopbaanonderwijs en de cursusplannen van een school.
2. Belemmer effectieve OO-activiteiten en projecten en de implementatie van strategieën en beleid voor OO niet met bureaucratische of andere barrières.
3. Vergeet niet om relevante competenties en opvattingen m.b.t. OO te verbeteren voor alle betrokken personen en belanghebbenden met behulp van training en onderwijs en voortdurende zelfreflectie.

CATEGORIE 5: ORGANISATORISCHE AANPAK

Effectieve activiteiten in OO vereisen organisatorische en structurele randvoorwaarden en raamwerken die innovatief en flexibel handelen van alle deelnemers en belanghebbenden ondersteunen. Dit zijn o.a. flexibele leerschema's (basisscholen, middelbare scholen, universiteiten), samenwerking tussen scholen en externe partijen/partners; traineeships, meeloopstages en organisaties die diensten aanbieden aan scholen die hun leerlingen willen leren hoe ze hun eigen persoonlijkheid en competenties kunnen ontwikkelen, en eventueel hun eigen bedrijf kunnen beginnen. Organisatorische onderdelen die OO moeten ondersteunen kunnen alleen effectief zijn als ze aansluiten bij de gewoontes, de inhoud en de opvattingen die ondersteund en verbeterd moeten worden.

In hoeverre uitgevoerd:

- 1 in het geheel niet
- 2 overwogen, maar nog niet ontwikkeld
- 3 in ontwikkeling
- 4 ten dele uitgevoerd
- 5 uitgevoerd

1. OO-beleid is overwegend geschikt voor de organisatorische opvattingen en gewoontes van OO.
2. De projecten die gericht zijn op het verspreiden en ontwikkelen van OO worden normaal gesproken uitgevoerd door de organisaties die daarvoor het meest geschikt zijn.
3. De organisatorische aanpak voor OO-programma's en -projecten kunnen alle segmenten van onderwijs omvatten zoals de basisschool, middelbare school, universiteiten en volwassenenonderwijs.
4. Flexibele leerschema's worden georganiseerd met behulp van opgestelde curricula.
5. Organisaties die diensten leveren aan scholen geven leerlingen de kans te om in hun bedrijf stage te lopen om er zo voor te zorgen dat de leerlingen meer kennis hebben over het opzetten van een eigen bedrijf.

1. Creëer geen bureaucratische of organisatorische omstandigheden waardoor OO vrijwel onmogelijk wordt.
2. Leg het proces niet stil als u de organisatorische raamwerken wilt controleren, ontwikkelen of veranderen, dit in het kader van het ondersteunen van OO op een holistische en dynamische manier.

CATEGORIE 6: PROCESSEN OM OO-ACTIVITEITEN UIT TE VOEREN

Iemand moet verantwoordelijk zijn voor de activiteit en over de taakverdeling. Er moeten heldere meetbare doelen zijn, en de onderstaande factoren moet nauwgezet gevolgd worden. Belangrijke aspecten zijn: doorlopende evaluatie op basis van bewijs, heldere strategieën voor implementatie en doorgaande analyse van van de doelgerelateerde effectiviteit van alle stappen.

In hoeverre uitgevoerd:

- 1 in het geheel niet
- 2 overwogen, maar nog niet ontwikkeld
- 3 in ontwikkeling
- 4 ten dele uitgevoerd
- 5 uitgevoerd

1. De eisen van projecteigenaars voor OO-activiteiten en -projecten zijn helder en begrijpelijk.
2. Bureaucratie en administratie met betrekking tot OO-activiteiten en -projecten zijn haalbaar en proportioneel.
3. Het proces en de procedures met betrekking tot de inhoud en methodes voor een activiteit of project zijn goed ontwikkeld.
4. Een nieuwe OO-activiteit of -project wordt ontwikkeld als een innovatief proces.
5. Bestaande activiteiten en/of projecten worden verbeterd.
6. Verwachte resultaten van activiteiten en projecten voor OO zijn zo gedefinieerd dat ze alle factoren en resultaten van OO maximaliseren.
7. Er is een projectplan en een tijdschema voor de OO-activiteit gemaakt.
8. De kwaliteit van de activiteiten en projecten wordt ge-audit en er worden kwaliteitsnormen ontwikkeld.

1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

1. Sla geen stappen over tijdens processen en activiteiten.
2. Vergeet niet om duidelijke en meetbare doelen te stellen voor alle activiteiten en projecten in OO.

De effectiviteit en het succes van OO in een onderwijsinstelling zijn afhankelijk van de mate waarin het personeel en de betrokkenen zich de opvattingen eigen maken over initiatief nemen en creativiteit: ‚ondernemersgeest‘. Een van belangrijkste aspecten om een gemeenschappelijk draagvlak te creëren van ondernemend gedrag, leiderschap, leren, onderwijzen, werkmethoden en methodologieën, is het betrekken van alle belanghebbenden bij een gezamenlijk proces van ondernemend denken en handelen.

In hoeverre uitgevoerd:

- 1 in het geheel niet
- 2 overwogen, maar nog niet ontwikkeld
- 3 in ontwikkeling
- 4 ten dele uitgevoerd
- 5 uitgevoerd

1. Alle leerlingen worden bij het werk van de OO-activiteiten betrokken.
2. Alle docenten worden bij het werk van de OO-activiteiten betrokken.
3. Alle docenten zijn opgeleid en volgen regelmatig opfriscursussen over OO.
4. Het bestuur van de school biedt een omgeving die OO stimuleert.

1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

1. Maak het aanbod van OO-activiteiten niet afhankelijk van een paar enthousiaste mensen.
2. Zorg ervoor dat de betrokkenheid van docenten bij OO niet toevallig is.
3. Zorg ervoor dat de betrokkenheid van leerlingen bij OO niet toevallig is.

CATEGORIE 8: SAMENWERKINGEN, NETWERKEN EN PERSONEN DIE U EXTRA NODIG HEBT OM UW ACTIVITEIT UIT TE VOEREN

Ondernemersgeest is vaak voelbaar op plaatsen en situaties waar ondernemers actief zijn, werken en wonen. Op scholen is dit niet altijd het geval. Om die reden is samenwerking nodig met personen, partners en instellingen waar sprake is van ondernemerschap, in organisaties, bedrijven, ondernemingen, in persoonlijk contact met ondernemers of in vergelijkbare activiteiten.

In hoeverre uitgevoerd:

- 1 in het geheel niet
- 2 overwogen, maar nog niet ontwikkeld
- 3 in ontwikkeling
- 4 ten dele uitgevoerd
- 5 uitgevoerd

1. De school werkt samen met groepen en bedrijven in de lokale omgeving met het oog op OO.
2. OO is een onderdeel van een doorlopend leerweg. Daarom werkt de school samen met andere scholen op verschillende niveaus.
3. Ouders zijn betrokken bij OO-activiteiten.
4. Er vinden besprekingen plaats op strategisch en tactisch niveau tussen schoolbestuur, overheid en vertegenwoordigers van de arbeidswereld, met betrekking tot OO.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

1. Richt u niet op één persoon of partner in OO.
2. Voer de OO-activiteiten niet uit zonder samenwerking met scholen op anderen niveaus.
3. Werk niet aan OO als er geen relatie met de praktijk is.

CATEGORIE 9: PERSONEN DIE BETROKKEN ZIJN BIJ DE ACTIVITEIT VANUIT EXTERNE LEVERANCIERS/PARTNERS

Externe partners die gespecialiseerd zijn in het implementeren en uitvoeren van OO-activiteiten (bijv. advies en training) kunnen scholen en andere formele onderwijsinstellingen helpen om OO-activiteiten en -projecten effectief te laten verlopen en beleid en strategieën voor OO/CO op school te ontwikkelen en implementeren.

In hoeverre uitgevoerd:

- 1 in het geheel niet
- 2 overwogen, maar nog niet ontwikkeld
- 3 in ontwikkeling
- 4 ten dele uitgevoerd
- 5 uitgevoerd

1. Actieve deelname van externe adviseurs en experts voor OO is een onderdeel van activiteiten, programma's en projecten voor OO.
2. Experts zijn beschikbaar om bijv. leerlingen in hun kantoor te ontvangen en/of ze mee te laten lopen.
3. Externe experts zijn betrokken bij de planning en de ontwikkeling van OO-activiteiten.
4. School maakt gebruik van externe professionals om docenten en leerlingen op te leiden in persoonlijke, sociale en arbeidsvaardigheden.
5. Externe experts werken actief samen en communiceren met docenten, schoolbestuurders en andere betrokken personeelsleden.

1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

1. Leg de verantwoordelijkheid voor de organisatie en implementatie niet alleen bij externe experts.
2. Laat leerlingen niet uitsluitend opgeleid worden door experts, docenten zijn hiervoor opgeleid.
3. Zorg dat een nauwe verbinding niet ontbreekt tussen schoolse en buitenschoolse activiteiten, programma's voor synergie en gemeenschappelijke effectiviteit.

CATEGORIE 10: DIMENSIES

OO is een levenslang proces en moet niet worden beperkt tot onderwijs op school, maar wordt in de loop van een leven uitgebreid. Hoe eerder in iemands leven een OO/OL-proces start (in de zin van CLV), hoe effectiever OO/OL kan zijn en hoe beter vervolprocessen van OO/OL zullen slagen. OO heeft een multidimensionaal doelgebied als het gaat om regionaal bereik (lokaal, regionaal, nationaal, Europees), levensfasen (vroeg gezinsfase, vroeg jeugdonderwijs, school, post-secundair, tertiair en volwassenenonderwijs) en levenssferen (gezin, binnen of buiten school, leeftijdsgenoten, algemeen onderwijs en beroepsonderwijs, jeugdclubs en -verenigingen, sport, vrije tijd, etc.)

In hoeverre uitgevoerd:

- 1 in het geheel niet
- 2 overwogen, maar nog niet ontwikkeld
- 3 in ontwikkeling
- 4 ten dele uitgevoerd
- 5 uitgevoerd

1. Alle levensfasen worden aangesproken met een strategisch, een beleids- of een bestuursconcept voor OO.
2. Alle levenssferen (gezin, binnen en buiten school, leeftijdgenoten, algemeen onderwijs en beroepsonderwijs, sport, vrije tijd, etc.) worden bij het proces betrokken met een geïntegreerd strategisch, beleids- of bestuursconcept voor OO.
3. Het strategische, beleids- of bestuursconcept voor OO is ontwikkeld en effectief op nationaal, regionaal en lokaal niveau.
4. Ontwikkeling en implementatie van strategieën, beleid en bestuur voor OO worden uitgevoerd door alle belanghebbenden en beleidsmakers die betrokken en/of verantwoordelijk zijn voor OO in een gemeenschappelijk principieel begrip en een toegewijd proces met betrekking tot de achtergrond en de verantwoordelijkheden van betrokken personen en instellingen.
5. Voor het proces van strategie, beleid en bestuur van OO bestaan netwerken, platformen op verschillende niveaus en voor verschillende gebieden, geïntegreerd in een gemeenschappelijke strategie voor levenslang leren, banen en de arbeidsmarkt en sociale betrokkenheid, met gedeelde verantwoordelijkheid voor speciale aandachtspunten en -gebieden.
6. De processen van strategie, beleid en bestuur op alle niveaus en in alle gebieden zijn gericht op de doelen en prioriteiten van relevante Europese strategieën, initiatieven en aanbevelingen, met betrekking tot de belangen, voorwaarden en uitdagingen op nationaal, regionaal en lokaal niveau.
7. De processen van strategie, beleid en bestuur met betrekking tot de bovengenoemde dimensies worden periodiek geëvalueerd, gecontroleerd en bijgewerkt aan de hand van nieuwe ontwikkelingen, uitdagingen, behoeften en eisen van de gebruikers in alle relevante gebieden en onderdelen.

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1. Richt OO niet alleen op bepaalde levensfasen.
2. Richt OO niet alleen op bepaalde instellingen of afgebakende gebieden.
3. Beschouw de processen van strategie, beleid en bestuur voor OO niet als de verantwoordelijkheid van een paar belanghebbenden en/of beleidsmakers zonder gevoel voor communicatie, samenwerking en coördinatie tussen relevante en/of verantwoordelijke personen en instellingen.

In principe is OO als onderdeel van levenslang leren een proces dat een constant element moet zijn in alle fases, gebieden en sferen van onderwijs, arbeid en leven. Activiteiten, maatregelen, projecten en programma's voor OO moeten dit principe in acht nemen, maar moeten op verschillende manier worden gestructureerd, georganiseerd en geïmplementeerd, afhankelijk van de voorwaarden en de specifieke aanpak en aspecten. Strategieën, beleid en bestuur voor OO moet deze aspecten in acht nemen in een holistische aanpak die een doorgaand, duurzaam proces van OO ondersteunt in alle levensfasen en -sferen, en die zich per situaties richt op de behoeften en eisen van individuen, organisaties, regio's, etc.

In hoeverre uitgevoerd:

- 1 in het geheel niet
- 2 overwogen, maar nog niet ontwikkeld
- 3 in ontwikkeling
- 4 ten dele uitgevoerd
- 5 uitgevoerd

1. De duur van maatregelen voor OO/CO correspondeert met de doelen van strategieën, beleid en bestuur in het algemeen en in het bijzonder als het gaat om de verschillende dimensies, gebieden en fases voor OO/CO.
2. Voor verschillende doelstellingen en doelgroepen bestaan verschillen aanpakken, maatregelen en activiteiten met verschillende dimensies en tijdsduur, deze zijn geïntegreerd in een gemeenschappelijk proces van strategie, beleid en bestuur.
3. Netwerken, platformen en coördinatiemechanismen zorgen ervoor dat doelstellingen van strategie, beleid en bestuur en de behoeften en eisen van gebruikers en doelgroepen op elkaar aansluiten, en tevens het soort en de duur van activiteiten, maatregelen, programma's, etc. voor OO/CO.
4. Er bestaat een breed aanbod aan activiteiten, programma's en projecten voor OO, die aansluiten bij verschillende middelen, competenties en mogelijkheden in verschillende situaties en omstandigheden.

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1. Biedt niet één enkel type OO aan met een vaste tijdsduur voor alle gebieden, fases of dimensies van OO.
2. Deel niet klakkeloos alle leerlingen in in OO-programma's en -projecten zonder rekening te houden met individuele mogelijkheden en omstandigheden.
3. Dwing niet alle docenten en personeelsleden om dezelfde activiteiten, programma's en projecten te doen zonder rekening te houden met hun competenties, interesses en mogelijkheden om OO te onderwijzen.

CATEGORIE 12: MIDDELEN, FINANCIERING

Strategieën, beleid en bestuur kunnen niet effectief zijn zonder concepten die ervoor zorgen dat er genoeg middelen zijn en manieren om alle activiteiten, maatregelen en programma's voor OO te financieren. Dit is een belangrijke taak van publieke verantwoordelijkheid voor onderwijs, arbeidsmarkt, sociale betrokkenheid, maar ook een uitdaging om alle relevante en verantwoordelijke belanghebbenden, organisaties en instellingen zoals sociale partners, PES, bedrijven, NGO's, etc. in dit proces te integreren.

In hoeverre uitgevoerd:

- 1 in het geheel niet
- 2 overwogen, maar nog niet ontwikkeld
- 3 in ontwikkeling
- 4 ten dele uitgevoerd
- 5 uitgevoerd

1. De hoeveelheid middelen staat in het algemeen goed in verhouding tot de doelen die beschreven zijn in Categorie 1.
2. De hoeveelheid middelen staat goed in verhouding tot de dimensies en het bereik (regionaal, fases, levenssferen) die beschreven zijn in Categorie 10.
3. De financieringsmethode staat in verhouding tot de duur van de activiteiten, maatregelen en programma's voor OO die zijn beschreven in Categorie 11.
4. Er bestaat een goede mix van publieke en private middelen en financiering, waarbij alle relevante en verantwoordelijke belanghebbenden betrokken zijn, evenals beleidsmakers en instellingen op alle niveaus en uit alle gebieden.
5. Er bestaat een duurzaam langetermijnperspectief voor het financieren van de belangrijkste activiteiten, maatregelen en programma's voor OO/OL.
6. Er zijn formele contacten met ondersteunende partners, sponsors, financierders, etc.
7. Er zijn overeenkomsten gesloten met ondersteunende partijen die overeenkomen met de duur en de dimensie van de activiteiten, programma's en projecten voor OO.

1. Maak geen strategieën, beleid, etc. voor OO/OL zonder de benodigde middelen en financiering.
2. Leun niet uitsluitend op steun van overheidsbronnen, zoals fondsen van de nationale of regionale overheid.
3. Vergeet niet te letten op het verband tussen de financiële investering en de verwachte en behaalde resultaten van OO-activiteiten en de doelen ervan.

© “Entrepreneurship Education and the World of Work”, Comenius Network

Partners:

Styrian Association for Education and Economics, Oostenrijk (Co-ordinator)

Junior Achievement Bulgaria, Bulgarije

Lisbeth Højdal, Denemarken

ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ - Ellinogermaniki Agogi, Griekenland

Eurocultura, Italië

Gemeente 's-Hertogenbosch, Nederland

The Fundación Red Andalucía Emprande, Spanje

Escuela de Alta Dirección y Administración, Spanje

Göteborg Region Association of Local Authorities, Zweden

Istanbul Commerce University, Turkije

<http://www.ee-wow.net>

Editors: Peter Härtel / Michaela Marterer STVG, Oostenrijk

Graphic design en layout: SL Multimedia GmbH, Studio Lannach, Oostenrijk

Geprint in mei 2013

Lifelong
Learning
Programme

Met de ondersteuning van het Lifelong Learning Programme
van de Europese Unie.

510354-LLP-1-2010-1-AT-COMENIUS-CNW

Dit project is bekostigd met ondersteuning van de Europese Commissie. Deze publicatie weerspiegelt alleen de mening van de auteur en de Commissie kan niet verantwoordelijk worden gehouden voor enig gebruik dat mogelijk wordt gemaakt van de informatie hierin.

“Het is onze visie om jongeren in Europa te ondersteunen in de ‘World of Work’ door middel van Onderwijs in Ondernemendheid en Ondernemerschap.”

De jongeren van Europa zijn de toekomst van Europa.

Ondersteuning van jongeren in hun overgang van onderwijs naar de ‘World of Work’ kent educatieve, economische, sociale en menselijke kanten. De strategische doelstelling 4 in ‘Onderwijs en Opleiding 2020’ in de Europese Unie is ‘Ondernemerschap’. Dit is ook één van de key competences uit het Europese referentiekader.

Het netwerk ‘Entrepreneurship Education and the World of Work’ (EE&WOW) combineert ondernemersgeest, loopbaanvaardigheden en een overgang naar de ‘World of Work’ met educatieve, arbeids- en sociale perspectieven. Uitkomsten van het netwerk zijn duidelijk gerichte aanbevelingen: ‘Dos & Don’ts’ voor ondernemerschap in onderwijs als referentiehulpmiddel.

Deze aanbevelingen zijn zowel gericht op beroepskrachten in scholen en (onderwijs)instellingen, als op belanghebbenden, beleidsmakers, lokale, regionale en nationale autoriteiten op Europees niveau.

Gebruik van dit hulpmiddel draagt bij aan verbetering van pedagogische prestaties om jongeren te ondersteunen in hun ondernemerscompetenties voor een succesvolle overgang van onderwijs naar de ‘World of Work’.

